

před létem

**KONCERT
PRO SOPRÁN A SMYČCE**

**19—6—2019 19—00
kaple Káznice (Brno, Bratislavská 68)**

PROGRAM

Leoš Janáček: *Suita pro smyčce* (1877) 19'

I. Moderato — II. Adagio — III. Andante con moto — IV. Presto.
Andante. Presto — V. Adagio — VI. Andante

Osvaldo Golijov: *Three Songs pro soprán a smyčce* (2002) 23'

(česká premiéra)

Notový materiál zapůjčilo vydavatelství Boosey & Hawkes

I. Night of the Flying Horses — II. Lúa Descolorida — III. How Slow
the Wind

Béla Bartók: *Divertimento pro smyčce* (1939) 23'

Notový materiál zapůjčilo vydavatelství Bärenreiter

I. Allegro non troppo — II. Molto adagio — III. Allegro assai

Poslední diversní koncert před prázdninami konfrontuje rané dílo Leoše Janáčka se zralou kompozicí Bély Bartóka. V české premiéře zaznějí snad až překvapivě tradiční *Tři písně* současného argentinско-izraelského skladatele Osvalda Golijova v podání sopranistky Jany Vondrů.

OBSAZENÍ

Jana Vondrů, soprán

Gabriela Tardonová, dirigentka

Ensemble Opera Diversa

I. housle

Barbara Tolarová
(koncertní mistr)
Jan Bělohávek
Antonina Tyshko
Jiří Klecker

II. housle

Zuzana Křivá
Hana Bílková
Matěj Koupa
Kateřina Sedlářová

violy

David Křivský
Michal Uhříček
Klára Hegnerová
Klára Kalčíková

violoncella

Iva Kalusová
Břetislav Vybíral

kontrabasy

Anežka Moravčíková
Barbora Opršálková

produkce

Lukáš Baumann
Magdalena Dostálová
Eva Křížková
Lubor Pokluda
Lenka Zlámalová

text

Eva Křížková

grafika

Jakub Rejlek

dramaturg

a umělecký vedoucí
Vladimír Maňas

K PROGRAMU

Skladatelské začátky **Leoše Janáčka** (1854, Hukvaldy — 1928, Ostrava) dokládá autografní sborník skladeb z let 1874—1875, ve kterém se nacházejí chrámové skladby v duchu ceciliánské reformy, skladby varhanní a dvě instrumentální znělky. V závěru sedmdesátých let využíval Leoš Janáček při hledání svého osobitého skladatelského stylu, který se začíná vyraňovat až se začátkem let osmdesátých, rozličné formy a techniky. V době svých kompozičních začátků byl Janáček mnohostranně jinak vytížen: působil jako sbormistr, dirigent, teoretik i kritik se širokým spektrem zájmů.

Rané dílo *Suita pro smyčce* (1877) vznikalo ve společnosti především vokálních kompozic pro brněnské sbory a spolu s *Idyllou* (1878) je první Janáčkovou orchestrální skladbou. Na podzim roku 1879 do jara 1880 odjíždí Janáček na studia do Lipska, zde vzniklé kompozice (mimo jiné klavírní sonáta, čtrnáct fug, houslová sonáta a klavírní ronda) se však nedochovaly.

Části písňového cyklu *Three Songs pro soprán a smyčce* skladatele **Osvalda Golijova** (*1960, La Plata, Argentina) vznikaly v letech 1999 až 2002 ve spolupráci s americkou sopranistkou Dawn Upshawovou. *Night of the Flying Horse* (Noc létajících koní) začíná ukolébavkou v jazyce jidiš, která byla zkomponovaná pro film Sally Potterové *The Man Who Cried*. Zobrazuje osud židovské mladé ženy a jejího cikánského milého v tragických letech poloviny dvacátého století. Ukolébavka se proměňuje v temnou cikánskou doinu (žánr rumunské lidové písně ve volném rytmu, objevený v roce 1912 Bélou Bartókem), představující nejnižší polohy viol. Závěrečné živelné téma je zpracováno technikou kánonu dvou orchestrálních hlasů.

Lúa Descolorida, lamentace o „měsíci bez barvy“ je lýtostnou árií apoštola Petra z Golijovových pašijí *La Pasión Según San Marcos*. Slova písně pochází od Lorcou obdivované básnířky Rosalí de Castro (1837—1885), ústřední postavy galicijské literatury. Hudbou prostupují

jasně rozeznatelné symboly, které však v jeden okamžik nesou protikladná sdělení: na konci nepřináší rozuzlení, nýbrž otazníky. Píseň je, slovy skladatele, současně „pomalou jízdou na vesmírném koni, poctou Couperinovým melismatickým pasážím v jeho *Leçons de ténèbres* a sametovými zvony přicházejícími ze tří kostelních věží”.

How Slow the Wind je zhudebněním dvou krátkých básní Emily Dickinsonové. Osvaldo Golijov ke genezi skladby píše: „I had in mind one of those seconds in life that is frozen in the memory, forever — a sudden death, a single instant in which life turns upside down, different from the experience of death after a long agony.“ (Myslel jsem na jednu z těch vteřin v životě, která je zaznamenána ve vzpomínce jednou pro vždy — náhlá smrt, jediný okamžik, ve kterém se život obrátí vzhůru nohama, odlišná od smrti, která přichází po dlouhé agónii.)

Více na osvaldogolijov.com

Třívěté *Divertimento pro smyčce*, skladba pro plně obsazený smyčcový orchestr, vznikla v roce 1939; v době, kdy se proslulý maďarský skladatel **Béla Bartók** (1881, Nagyszentmiklós — 1945, New York) již chystal opustit válkou stíženou Evropu. Dílo si u skladatele pro svůj smyčcový orchestr v Basileji objednal dirigent Paul Sacher. Béla Bartók zkomponoval *Divertimento* ve Švýcarsku při pobytu u Sachera během pouhých patnácti dní — v červnu 1940 bylo v Basileji s úspěchem premiérováno a v říjnu téhož roku odjíždí skladatel do Spojených států amerických.

Skladba překvapí v kontextu Bartókova díla svou zřetelností, klasičtějším skladatelským přístupem i jasnějším tonálním ukotvením. Užité sólových houslí v protikladu k početné skupině tutti se odvolává na formu barokního koncerta grossa. Vedle zpěvných melodií lidového zabarvení využívá Bartók skladebných technik kánonu a inverze. Ve hravé třetí větě *Allegro assai* se vynořují opět náznaky fugata a imitačních postupů, které však vzápětí vyústují do unisono a vířivého závěru.

O INTERPRETECH

Jana Vondrů, absolventka JAMU a VŠMU, je zpěvačkou, která se v současnosti pohybuje především na poli soudobé hudby. Ta ji přitahuje pro svou aktuálnost témat, variabilitu výrazových prostředků a také kvůli možnosti vytvořit si na vokální dílo osobitý pohled a ten zúročit

ve samotném projevu. Její častá spolupráce se soudobými ansámblu a projekty ji vedla ke spoluzaložení tria ConTRIology, které hraje v obsazení cimbál, akordeon a zpěv. Toto trio se zaměřuje na interpretaci soudobé hudby českých a slovenských hudebních skladatelů. Spolu s jazzovými a klasickými hudebníky je Jana Vondrů členkou ansámblu Dust in the groove, který ve svých kompozicích propojuje jazzovou a soudobou hudbu s improvizací plochami. Koncertně i scénicky spolupracuje s Ensemble Opera Diversa.

Více na janavondru.com

Dirigentka **Gabriela Tardonová** (rozená Piszkaliková) pochází z Karviné. V roce 1998 promovala na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity v oboru sbormistrovství a poté vystudovala dirigování na Janáčkově akademii múzických umění v Brně ve třídě Rostislava Hališky a Lubomíra Mátlu. V letech 2003—2004 studovala v rakouském Grazu na Universität für Musik und darstellende Kunst v dirigentské třídě Martina Siegharta. V rámci tohoto stipendijního pobytu byla

vybrána k aktivní účasti na mezinárodním festivalu International Week konaném v Grazu, kde spolupracovala s univerzitním symfonickým orchestrem. Do velké míry se zaměřuje především na uvádění soudobé operní tvorby. Spolu s Tomášem Krejčím působí jako dirigentka orchestru Mladí brněnští symfonikové. Od roku 2006 pravidelně spolupracuje se souborem Ensemble Opera Diversa, s nímž vedle koncertních projektů uvedla v premiéře operu dua Pavel Drábek a Ondřej Kyas. S velkým úspěchem nastudovala také nejnovější diversní inscenace oper *Jsem kněžna bláznů* Lenky Noty a Olgy Sommerové a *Šárky* (1887) Leoše Janáčka v instrumentaci Ondřeje Kyase. V posledních pěti letech působí jako hlavní dirigentka Ensemble Opera Diversa i v orchestrálních projektech.

Ensemble Opera Diversa je nezávislý soubor profesionálních hudebníků a zpěváků, kteří se soustředí na objevné hudební a divadelní programy. Vedle klasické tvorby je jádrem činnosti původní komorní hudba a opery z dílny Ondřeje Kyase a Pavla Drábka. Od počátku (1999) se ze souboru vyvinula hudební společnost, která uskutečňuje kolem dvaceti vystoupení a představení ročně. Na svém kontě má sedm celovečerních oper, dvě desítky autorských minioper, desítku původních orchestrálních skladeb a velké množství klasického repertoáru. Komorní orchestr vznikl v roce 2005, od počátku jej vede **Jan Bělohávek**. Ensemble Opera Diversa uvádí ve vlastní produkci obvykle tři až pět tematických koncertních projektů. Jednotlivé programy propojují tvorbu 20. století se skladbami soudobými, především díly kmenového autora Ensemble Opera Diversa Ondřeje Kyase a spřízněných autorů. Ve smyslu hledání a formulace vlastní poetiky soubor usiluje o vytváření posluchačsky objevných programů — nepřináší banální nebo notoricky známé kusy, vyhýbá se ale i úzkému vřazení do proudu soudobé vážné hudby. Svou dramaturgií i interpretačním nasazením usiluje o dialog s otevřeným posluchačem.

THREE SONGS

Oswaldo Golijov

Mach tsu di eigelech
Un du vest koomen
Tsu yenem zissn land
Fun baley-khloymess

Avoo milch oon honik
Flissn tomid
Un dayn mameh
Hit dir op.

Farshpray dein fligelech
Faygele meins
Mein tochter sertseh
Mein klayn zingfaygele

Hayb oyf dein ponim
Aroyf tsoom himmel
Ich vel dich onkookn
Vee doo fleegst.

Gedenkshe (teirinke)
Az koomt der morgn
vet zein der tatte
Ahaym gefloygn

Dos land foon chloymess
mooztoo aveklozn
Dein eign zisser haym
vaystoo iz doh.

Ukolébavka (Noc létajících koní)

Sally Porter

z anglického překladu Barryho

Davise přeložil Pavel Drábek

Zavři očka,
najdeš cestu
do krajů líbezných
pošetilých snůlků.

Tam med a mléko
věčně tekou
a maminka
tě ohlídá.

Roztáhni křídélka,
ptáčku můj předrahý,
dcerko má milená,
sladký jarabáčku.

Pozvedni hlavinku
a vzletní k nebi,
ať pěkně vidím,
jak krásně letíš.

Rozpomeň, drahá má,
s úsvitem k ránu,
jak se zpět navrátíš
na křídlech domů.

Krajinu snůlků
zanechat musíš,
líbezný domov tvůj
jen tady máš.

Luna vybledlá

Rosalía de Castro

z anglického překladu Oswaldo

Golijova přeložil Pavel Drábek

Lúa descolorida
como cor de ouro pálido,
vesme i eu non quixera
me vises de tan alto.
Ó espazo que recorres,
lévame, caladiña, nun teu raio.

Astro das almas orfas,
lúa descolorida,
eu ben sei que n'almas
tristeza cal a miña.
Vai contalo ó teu dono,
e dille que me leve adonde habita.

Mais non lle contes nada,
descolorida lúa,
pois nin neste nin noutros
mundos teréis fortuna.
Se sabe onde a morte
ten a morada escura,
dille que corpo e alma xunta-
mente
me leve adonde non recorden
nunca,
nin no mundo en que están nin
nas alturas.

Vybledlá luno,
barvy bledého zlata,
pohlédni a neshlížej
na mě tak shora.
Na svou dlouhou dráhu
pojmi mě tiše paprskem svým.

Hvězdo duší osiřelých,
pobledlá luno,
vím dobře, že nezáříš
na smutek jak ten můj.
Leť a řekni svému pánu,
řekni mu, ať si mě vezme k sobě.

Ale neříkej mu nic,
pobledlá luno,
vždyť na našem, ni na onom
světě osud můj nezměníš.
Víš-li pak, kde Smrt
má své temné sídlo,
řekni jí, ať tělo i duši vespolek
vezme tam, kde na nic nevzpome-
nou,
ni na tomto světě, ni tam kdesi
ve výšinách.

Jak pomalý je vítr
Emily Dickinson
Z angličtiny přeložila
Daniela Kukrechtová

How slow the Wind—
how slow the sea—
how late their Fathers be!

Jak pomalý je vítr—
jak pomalu moře se valí—
jak jejich otcové otálejí!

Is it too late to touch you, Dear?
We this moment knew—
Love Marine and Love terrene—
Love celestial too—

Snad není pozdě na můj dotyk,
drahý?
V tuto chvíli—
Lásku mořskou, pozemskou—
i nebeskou jsme znali—

NEJBLIŽŠÍ KONCERTY A PŘEDSTAVENÍ ENSEMBLE OPERA DIVERSA

17. září 2019, 20.00, Kostel sv. Augustina, Brno

František Gregor Emmert: *25. symfonie*

Píseň *K tobě byl poslán anděl* pro violu, varhany, mezzosoprán a smyčce
na výběr veršů a slov Žalmu 80 a mariánských modliteb svaté Kateřiny
Sienské, Gertrudy von Le Fort a Bolestného růžence

Milan Paľa — viola

Marek Paľa — varhany

Jarmila Balážová — mezzosoprán

diriguje Marian Lejava

22. říjen 2019, 20.00, Konvent Milosrdných Bratří, Brno
Koncert s Michaelou Koudelkovou

Podzimní diversní koncert konfrontuje barevné skladby s koncertantní zobcovou flétnou a tři skladby pro smyčce, jejichž společným jmenovatelem je určitý retrospektivní princip, snad i nostalgie. Na objednávku Ensemble Opera Diversa vzniká skladba Petry Čtveráčkové, v níž jako sólistka vystoupí flétnistka Michaela Koudelková.

Andrzej Panufnik: *Landscape* pro smyčce

Gordon Jacob: *Suita* pro zobcovou flétnu a smyčce

Einojuhani Rautavaara: *Pelimannit* pro smyčce

Henrik Górecki: *Trzy utwory* pro smyčce

Petra Čtveráčková: *Quasi lontano* pro zobcovou flétnu, harfu a smyčce (premiéra)

Michaela Koudelková — flétna

diriguje Gabriela Tardonová

22. listopad 2019, 20.00, Konvent Milosrdných bratří, Brno

Koncert s Vilémem Veverkou

V listopadovém programu zazní *Suita* Pavla Haase z roku 1939 v úpravě Ondřeje Kyase pro hoboj a smyčce. V rovině melodických inspirací propojuje svatováclavský chorál *Suitu s Meditací* (1914) Josefa Suka. V první půli programu zaznějí díla britských autorů z doby Druhé světové války.

Benjamin Britten: *Prelude and Fugue* pro smyčce

Ralph Vaughan Williams: *Koncert pro hoboj a smyčce*

Josef Suk: *Meditace na staročeský chorál „Svatý Václav“* op. 35a

Pavel Haas: *Suita* v úpravě Ondřeje Kyase pro hoboj a smyčce

Vilém Veverka - hoboj

diriguje Robert Kružík

MINISTERSTVO
KULTURY

B | R | N | O

BRNO
MĚSTO
HUDBY

HARMONIE
line

Představení se uskutečňuje za finanční podpory
Ministerstva kultury ČR a statutárního města Brna.
Podpořte nás, číslo účtu 205149060/0300. Děkujeme!
www.operadiversa.cz